

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 60 0 Ps 017951 15 Rev
Banjaluka: 1.12.2016. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Biljane Tomić, kao predsjednika vijeća, Senada Tice i Vojislava Dimitrijevića, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja D. a.d. D., ..., zastupanog po punomoćniku A.K., zaposleniku tužitelja, protiv tuženog N. a.d. T. ..., zastupanog po punomoćniku B.R., advokatu iz D., ..., radi duga, vrijednost predmeta spora 83.470,14 KM, odlučujući o reviziji tuženog izjavljenoj protiv presude Višeg privrednog suda u Banjaluci broj: 60 0 Ps 017951 14 Pž od 11.12.2014. godine, na sjednici održanoj 1.12.2016. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se odbija.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Okružnog privrednog suda u Doboju broj: 60 0 Ps 017951 13 Ps od 9.12.2013. godine, obavezan je tuženi da tužitelju na ime duga isplati iznos od 83.470,14 KM, i to: sa zakonskom zateznom kamatom na iznos od 1.283,47 KM počev od 28.7.2009. godine i na iznos od 82.186,09 KM počev od 2.10.2008. godine, pa sve do isplate, te da mu na ime naknade troškova postupka isplati iznos od 4.600,00 KM, u roku od 30 dana od dana donošenja presude.

Drugostepenom presudom Višeg privrednog suda u Banjaluci broj: 60 0 Ps 017951 14 Pž od 11.12.2014. godine, žalba tuženog je odbijena i prvostepena presuda potvrđena. Odbijen je zahtjev tuženog za naknadu troškova postupka, na ime sastava žalbe, u iznosu od 1.023,75 KM.

Tuženi revizijom pobija drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija usvoji, pobijana odluka preinači i tužbeni zahtjev odbije ili da se ukine i predmet vrati istom sudu na ponovno suđenje. Tuženi je postavio i zahtjev za naknadu troškova postupka na ime sastava revizije, opredjelivši ih u visini od 350 bodova.

Tužitelj u odgovoru predlaže da se revizija odbije.

Revizija nije osnovana.

Predmet spora je zahtjev tužitelja da se tuženi obaveže da mu na ime duga isplati iznos od 83.470,14 KM, i to: sa zakonskom zateznom kamatom na iznos od 1.283,47 KM počev od 28.7.2009. godine i na iznos od 82.186,09 KM počev od 2.10.2008. godine, pa sve do isplate.

U bitnome se činjenično utvrđenje prvostepenog suda sastoji u sljedećem:

da je tužitelj dostavio tuženom račun broj: 286/08 od 24.9.2008. godine, zasnovan na narudžbi broj: 29/KM od 9.9.2008. godine, koji račun glasi na iznos od 89.287,20 KM s rokom dospelosti 2.10.2008.

godine i račun broj: 287/08 od 24.9.2008. godine, zasnovan na narudžbi broj: 32/KM od 19.9.2008. godine, koji račun glasi na iznos od 70.840,00 KM s rokom dospelosti 2.10.2008. godine; da je tužitelj dostavio tuženom račun broj: 126/09 od 20.7.2009. godine, zasnovan na narudžbi broj: 11/09 od 7.7.2009. godine, koji račun glasi na iznos od 1.283,45 KM s rokom dospelosti 28.7.2009. godine;

da je na dan izdavanja računa broj: 286/08 i 287/08 (24.9.2008. godine), već postojao dug tuženog prema tužiocu u iznosu od 33.723,26 KM koji se, nakon knjiženja ova dva računa, povisio na iznos od 193.850,46 KM; da je taj dug, nakon knjiženja dva ugovora o cesiji sa Opštinom T., istog dana smanjen na iznos od 8.521,10 KM, u kom iznosu je prenesen u 2009. godinu;

da su u januaru 2009. godine stornirani ugovori o cesiji sa Opštinom T., kao i još tri ugovora o cesiji sa Opštinom T. i sa a.d. J. k. iz T., pa je na dan 2.1.2009. godine dug tuženog prema tužitelju iznosio 522.159,17 KM; da je na dan 23.2.2009. godine, nakon uplata po cesiji sa Opštinom T. i sa a.d. T.k. dug smanjen na iznos od 393.595,21 KM; da su potom na dane 3.4.2009. godine, 4.6.2009. godine, 16.6.2009. godine i 8.7.2009. godine izvršene uplate i dug smanjen na iznos od 328.595,61 KM, da bi nakon knjiženja računa broj: 126/09 od 20.7.2009. godine u iznosu od 1.283,45 KM, dug bio povećan na iznos od 329.879,06 KM; uplatama od 30.7.2009. godine i 28.12.2009. godine dug je smanjen na iznos od 184.192,36 KM i u tom iznosu prenesen u 2010. godinu;

da je uplatama od 28.1.2010. godine, 18.2.2010. godine, 30.3.2010. godine, 12.4.2010. godine, 29.7.2010. godine i 29.11.2010. godine, te kompenzacijom od 16.3.2010. godine, dug smanjen i na dan 13.12.2010. godine iznosi 126.955,54 KM; da je nakon zaključenja ugovora o cesiji sa Rudnikom krečnjaka u 2011. godinu prenesen dug u iznosu od 96.955,54 KM, a cesijama sa a.d. V. V. i uplatom od 29.4.2011. godine, dug sveden na iznos od 53.470,14 KM u kom iznosu je prenesen u 2012. godinu, a nakon tog nije bilo daljih uplata;

da su 13.12.2010. godine tužitelj kao cedent (ustupilac), tuženi kao cesus (platilac) i Rudnik krečnjaka I. C. D. kao cesionar (primalac), zaključili pismeni ugovor o cesiji kojim je tužitelj ustupio svoje potraživanje koje ima prema tuženom u iznosu od 30.000,00 KM u korist primaoca po osnovu dijela duga za izvršene usluge, te da je primalac pismenom od 27.5.2013. godine obavjestio tužitelja da raskida ugovor o cesiji jer „platilac nije do 27.5.2013. godine izvršio obavezu iz cesije“; da je tužitelj radi naplate potraživanja duga u iznosu od 30.000,00 KM, pokrenuo 11.6.2013. godine posebnu parnicu protiv tuženog, zavedenu pod brojem 60 Ps 018450 13 Ps, koja je spojena sa parnicom broj: 60 0 Ps 017951 13 Ps radi zajedničkog raspravljanja.

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja, koje ne može biti predmet pobijanja i ocjenjivanja u ovom revizijskom postupku s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u odredbi člana 240. stav 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj: 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13-u daljem tekstu: ZPP), primjenom odredbe člana 17., 124., 132., 277. i 516. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj: 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, te „Službeni glasnik RS“, broj: 17/93 do 74/04 -u daljem tekstu: ZOO), prvostepeni sud je odlučio kao u izreci.

Istaknuti prigovor zastarjelosti potraživanja prvostepeni sud cijeni neosnovanim. Po stavu prvostepenog suda, tuženi je uplatama iz 2008. godine, 2009. godine, 2010. godine i posljednjom uplatom od 29.4.2011. godine, vršio plaćanja dugovanja po računu broj: 286/08 od 24.9.2008. godine, računu broj: 287/08 od 24.9.2008. godine i računu broj: 126/09 od 20.7.2009. godine, te time priznao potraživanje tužitelja i prekidao zastaru (član 387. ZOO), koja je svaki put iznova počela da teče (član 392. ZOO).

Kako je posljednja uplata od strane tuženog bila 29.4.2011. godine, a tužba je podnesena 15.2.2013. godine, prvostepeni sud zaključuje da je tužba podnesena prije proteka roka zastarjelosti (član 374. ZOO).

Takođe je prvostepeni sud imao u vidu da je tužitelj 15.10.2012. godine dostavio tuženom izvod otvorenih stavki na iznos od 53.470,14 KM koji tuženi nije potpisao, ali ga nije ni osporio, a u dostavljenom izvodu je bila naznaka da će se smatrati da dug postoji „ako se u roku od 8 dana pismeno ne odgovori“, što tuženi nije uradio.

Kada je u pitanju potraživanje iznosa od 30.000,00 KM iz osnova raskinutog ugovora o cesiji, prvostepeni sud nalazi da se na taj odnos ima primjeniti odredba člana 444. stav 2. u vezi sa odredbom člana 124. ZOO. Utvrđujući da tuženi nije dokazao da je ispunio obavezu preuzetu ugovorom o cesiji, prvostepeni sud smatra da je za taj iznos tuženi i dalje ostao u dugu prema tužitelju.

Drugostepeni sud u cijelosti prihvaća činjenična utvrđenja i pravne zaključke prvostepenog suda, iz kog razloga odbija žalbu tuženog i potvrđuje prvostepenu presudu.

U odnosu na potraživanje za iznos od 30.000,00 KM, drugostepeni sud smatra da se treba primjeniti odredba člana 210. ZOO, jer se za taj iznos tuženi neosnovano obogatio.

Drugostepena odluka je pravilna.

Po ocjeni ovog suda nesnovan je revizioni navod o povredi postupka od strane drugostepenog suda u vezi sa primjenom odredbe člana 231. ZPP.

U obrazloženju prvostepene presude, pa tako i drugostepene, sadržani su razlozi o odlučnim činjenicama na kojima je odluka zasnovana, u skladu sa izvedenim dokazima. Član 6. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima obavezuje sudove, između ostalog, da obrazlože svoje odluke, ali se ta obaveza ne može shvatiti na način da se u presudi moraju iznijeti svi detalji i dati odgovori na sva postavljena pitanja i iznesene argumente. Kada je u pitanju odluka višeg suda dovoljno je da obrazloženje odluke sadrži slaganje sa utvrđenjem nižestepenog suda, tako što će viši sud u obrazloženje svoje odluke inkorporirati ili uputiti na razloge i obrazloženja nižestepenog suda ili na neki drugi način ukazati da se slaže s njima. Kod odluke višeg suda, suštinski zahtjev je da viši sud ukaže da je razmotrio pitanja istaknuta u žalbi koja su bila od suštinskog značaja (što sadrži pobijana odluka) i da žalbu nije odbio, a da je prethodno nije razmotrio u njenim bitnim navodima. U konkretnom slučaju, drugostepena odluka sadrži traženi standard obrazloženja.

Odredbom člana 312. stav 1. ZOO, propisano je da kada između istih lica postoji više istorodnih obaveza, pa ono što dužnik ispuni nije dovoljno da bi se mogle namiriti sve, onda se, ako o tome ne postoji sporazum povjerioca i dužnika, uračunavanje vrši onim redom koji odredi dužnik najkasnije prilikom ispunjenja. Kada nema dužnikove izjave o uračunavanju, obaveze se namiruju redom kako je koja dospjela za ispunjenje. (stav 2.). Ako je više obaveza istovremeno dospjelo, prvo se namiruju one koje su najmanje obezbjeđene, a kada su sve podjednako obezbjeđene, prvo se namiruju one koje su dužniku na najvećem teretu (stav 3.). Ako su obaveze u svemu jednake, namiruju se redom kako su nastale, a ako su istovremeno nastale, raspoređuje se na sve obaveze srazmjerno njihovim iznosima.

Povjerilac treba navesti i dokazati koje je potraživanje namirio nespecificiranom uplatom, jer se u protivnom smatra da je dužnik podmirio onu obavezu koju on smatra plaćenom.

Tužitelj je izvođenjem dokaza, čitanjem analitičkih kartica koje je u knjigovodstveno-finansijskoj dokumentaciji vodio za tuženog, dokazao da je tuženi u periodu od 2007. godine pa zaključno sa 29.4.2011.

godine vršio plaćanje dugovanja bez navođenja koji dug (fakturu) plaća. Svjedok F.H., koji je u periodu od 1997. godine do 2012. godine bio finansijski direktor tužitelja, iskazao je da su kod takvog plaćanja „rasknjižavali ukupni dug i zatvarali ukupne obaveze“.

Tuženi nije dokazao na koji određeni dug se odnosilo izvršeno plaćanje, niti da je postojao sporazum sa tužiteljem o uračunavanju, odnosno da je on odredio red uračunavanja prilikom plaćanja, pa se prigovor revidenta o pogrešnoj primjeni odredbe člana 312. ZOO ukazuje neosnovanim.

Istaknuti prigovor zastarjelosti potraživanja pravilno je odbijen.

Nesporna je činjenica da su parnične stranke bile u poslovnom odnosu i da je tuženi bio u obavezi da tužitelju izvrši plaćanja po računima broj: 286/08 i 287/08 od 24.9.2008. godine, te računu broj: 126/09 od 20.7.2009. godine. Ovi računi su dospjeli na plaćanje 2.10.2008. godine i 28.7.2009. godine, a ukupno potraživanje po ovim računima iznosilo je 161.410,65 KM. Nakon dospelosti ovih računa na naplatu, tužitelj više nije imao iskazanih potraživanja prema tuženom zasnovana na drugim računima.

Na dan 29.4.2011. godine, kada je izvršeno posljednje plaćanje, dug tuženog prema tužitelju iznosio je 53.470,14 KM, pa cijeneći da su sporni računi posljednje iskazano potraživanje tužitelja, proizilazi da je to dug koji se zasniva na utuženim računima.

Na konkretni sporni odnos ima se primjeniti odredba člana 374. ZOO kojom je propisano da međusobna potraživanja pravnih lica iz ugovora o prometu roba i usluga, kao i potraživanje za izdatke učinjene u vezi s tim ugovorima, zastarjevaju za tri godine (stav 1.), a zastarjevanje teče odvojeno za svaku isporuku robe, izvršeni rad ili uslugu.

Kao što je navedeno, sporni računi su dospjeli na plaćanje sa 2.10.2008. godine (račun 286/08 i 287/08 od 24.9.2008. godine) i 28.7.2009. godine (račun broj: 126/09 od 20.7.2009. godine), a tužba je podnesena 15.2.2013. godine. Pravilno je drugostepeni sud primjenio odredbu člana 387. u vezi sa odredbom člana 312. stav 2. ZOO, kada je prigovor zastare u vezi potraživanja za isplatu iznosa od 53.470,14 KM, ocjenio neosnovanim. Naime, posljednja uplata duga po navedenim računima bila je 29.4.2011. godine, čime je došlo do prekida zastare potraživanja i novog početka roka zastarjevanja, koji rok nije protekao do podnošenja tužbe, ni po jednom od utuženih računa.

Dakle, pravilno su nižestepeni sudovi primjenili materijalno pravo kada su obavezali tuženog na plaćanje iznosa od 53.470,014 KM, jer se ovaj dug odnosi na utužene račune, nije obuhvaćen zastarom i tuženi nije dokazao da je plaćen.

Dio duga po utuženim računima u iznosu od 30.000,00 KM bio je predmet ugovora o cesiji od 13.12.2010. godine. Tim ugovorom je tužitelj (cedent) ustupio svoje potraživanje koje ima prema tuženom (cezus) u iznosu od 30.000,00 KM u korist primaoca (cesionara) Rudnik krečnjaka I.C. D. Nakon zaključenja ugovora o cesiji, tužitelj je smanjio ukupno potraživanje koje je na taj dan imao prema tuženom po navedenim računima i nije ga nadalje u analitičkim karticama vodio kao dug tuženog.

Cesionar je 27.5.2013. godine obavjestio tužitelja da raskida ugovor o cesiji jer „platilac nije do 27.5.2013. godine izvršio obavezu iz cesije“. Tužitelj je radi naplate potraživanja duga u iznosu od 30.000,00 KM, podnio 11.6.2013. godine tužbu prvostepenom sudu koja je zavedena pod broj: 60 Ps 018450 13 Ps i spojena sa parnicom broj: 60 0 Ps 017951 13 Ps, radi zajedničkog raspravljanja.

Revident ne spori da utuženo potraživanje u iznosu od 30.000,00 KM potiče iz napred navedenih računa, ali da njegova obaveza prema tužitelju ne stoji jer je zaključen ugovor o cesiji umjesto ispunjenja (član 444. stav 1. ZOO), a ne o cesiji radi naplaćivanja (član 444. stav 2. ZOO), kako su to tumačili nižestepeni sudovi.

Ustup tražbine ili cesija (član 436. ZOO) je ugovor između postojećeg vjerovnika (cedent) i novog vjerovnika (cesionar) kojim postojeći vjerovnik ustupa tražbinu koje ima prema svom dužniku (cesusu) novom vjerovniku (cesionaru). U praksi se često, što je i ovdje slučaj, kao treća ugovorna strana, pored cedenta i cesionara, navodi i cesus, iako cesus nije ugovorna strana, niti je njegov pristanak potreban jer valjanost ugovora o cesiji ne ovisi o tome da li je cesus potpisao cesiju.

Kod redovite cesije, cedent nije nužno i cesionarov dužnik, dok je kod cesija umjesto ispunjenja i radi naplaćivanja cedent uvijek cesionarov dužnik.

Cesijom umjesto ispunjenja postojeći vjerovnik (cedent) prenosi svoju tražbinu prema dužniku (cesusu) na novog vjerovnika (cesionara), te na taj način podmiruje svoje dugovanje prema cesionaru do visine prenesene tražbine. Dakle, samim trenutkom sklapanja ugovora o cesiji umjesto ispunjenja prestaje tražbina cesionara prema cedentu do visine ustupljene tražbine.

Cesijom radi naplaćivanja obaveza cedenta prema cesionaru se gasi tek kada cesionar naplati svoje potraživanje od cezusa.

Da bi se pravila razlika između cesije umjesto ispunjenja i cesije radi naplaćivanja, potrebno je imati u vidu da cesija radi naplaćivanja predstavlja iznimku i ta njena specifičnost se mora naglasiti u ugovoru o cesiji, a u konkretnom slučaju takvog navođenja nema.

Ugovorne strane u konkretnom ugovoru o cesiji samo utvrđuju uzajamna potraživanja i dugovanja u visini od 30.000,00 KM i, potom, ustupanjem potraživanja podmiruju dug cedenta (tužitelja) prema cesionaru (Rudnik krečnjaka I.C. D.).

Iz tog razloga se u reviziji pravilno ukazuje na pogrešan stav nižestepenih sudova o primjeni odredbe člana 444. stav 2. ZOO, jer taj stav nema uporišta u sadržini ugovora o cesiji. Nepravilnost tog stava proizilazi iz utvrđenja sudova da cesus nije isplatio ustupljeno potraživanje i zaključka da za ustupljeni iznos cesus neosnovano obogatio (član 210. ZOO), pošto nije platio dug ni cedentu ni cesionaru.

Za prenos potraživanja nije potreban pristanak cezusa (član 438. stav 1. ZOO), ali je cedent dužan da ga obavjesti o izvršenom ustupanju (član 438. stav 1. ZOO). Zaključenjem ugovora cedent gubi pravo da od cezusa potražuje naplatu ustupljenog potraživanja jer je ono prešlo na cesionara (član 440. stav 1. ZOO).

U konkretnom slučaju nije sporno da je cesionar raskinuo ugovor jer cesus, ni nakon proteka više od 2 godine i 5 mjeseci, nije isplatio ustupljeno potraživanje (član 124. i 127. ZOO).

Raskidom ugovora cedent ponovno stiče pravo da od cezusa, kao svog dužnika iz osnovnog pravnog posla (račun 286/08 i 287/08 od 24.9.2008. godine i račun broj: 126/09 od 20.7.2009. godine), potražuje isplatu ustupljenog potraživanja (duga) u iznosu od 30.000,00 KM.

U vrijeme zaključenja ugovora o cesiji 13.12.2010. godine rok zastarjelosti po navedenim računima je još tekao, pa je tuženi potpisivanjem ugovora o cesiji priznao postojanje svog duga prema tužitelju u

iznosu od 30.000,00 KM i time prekinuo zastaru (član 387. stav 1. ZOO), koja je od tada počela ponovo teći (član 392. stav 1. i 2. ZOO). Obzirom da je tužitelj protiv tuženog, radi naplate potraživanja u iznosu od 30.000,00 KM, podnio tužbu prvostepenom sudu 11.6.2013. godine (parnica broj: 60 Ps 018450 13 Ps), očigledno je da do tada nije protekao rok iz člana 374. stav 1. ZOO.

Pravilno cijeneći da je tužitelj dokazao postojanje svog potraživanja u iznosu od 30.000,00 KM, a tuženi nije dokazao da je dug plaćen, pobijana odluka se ukazuje pravilnom.

Na pravilnost pobijane odluke nema uticaja to što je drugostepeni sud, u odnosu na ovaj dio potraživanja, prigovor zastare odbio temeljem odredbe člana 210. ZOO, jer je u suštini istaknuti prigovor neosnovan.

Temeljem odredbe člana 248. u vezi sa članom 456. a) ZPP, odlučeno je kao u izreci.

Predsjednik vijeća:
Biljana Tomić